

Velikonoční radovánky netradičně pravopisně

Velikonoce jsou pro křesťanský svět nejdůležitějšími svátky, připomínajícími ukřižování a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Je to také období plné lidových tradic a zvyků, které se dodnes uchovávají zvláště na venkově a které souvisí s oslavou příchodu jara. Ovšem lidé, kteří se zabývají češtinou, na Velikonoce pohlíží ještě z jiného aspektu – jako na slovo, které opakovaně vystupuje v nejednom pravopisném cvičení na psaní malých a velkých písmen. Jak to tedy s těmi Velikonocemi a dalšími slovy, která se k nim vážou, je?

Slovo *Velikonoce* je podle současných *Pravidel českého pravopisu* – stejně jako ostatní názvy významných svátků (např. *Vánoce*) – hodnoceno jako vlastní jméno, tudíž je u něj náležitý zápis s velkým písmenem. Totéž platí pro názvy významných dnů, např. *Popeleční středa*, *Škaredá středa*, *Velký pátek*, *Květná neděle*, *Hod boží velikonoční*, *Velikonoční pondělí*, *Červené pondělí*. V rámci těchto víceslovných pojmenování se velké písmeno píše pouze u prvního slova, totéž platí při změně slovosledu, např. *Pondělí velikonoční* (nikoliv *pondělí Velikonoční*).

Status vlastního jména však nemají lidové názvy, které nejsou ve všeobecné známosti, srov. nářeční pojmenování pro Velikonoce jako *veliká noc*, *šmigrust*, *červené svátky*, *červené vejce*. Obdobně se za vlastní jméno nepovažuje víceslovné označení *velikonoční svátky*.

Přídavné jméno odvozené od slova *Velikonoce* se píše zpravidla s malým písmenem, např. *velikonoční kraslice*, *velikonoční pomlázka* (samozřejmě pokud nestojí na začátku věty). Výjimkou jsou případy, kdy je toto přídavné jméno součástí víceslovného vlastního jména, jako je tomu třeba u názvu významného dne *Velikonoční pondělí* (viz výše) nebo u zeměpisného názvu *Velikonoční ostrovy* (zde pozor: při změně pořadí zůstává velké písmeno u přídavného jména, tedy *ostrovy Velikonoční*).

O Velikonocích jsou připomínána jména biblických postav, které jsou spojeny s novozákonním příběhem o ukřižování a zmrtvýchvstání. Jména těchto postav se píše s velkým písmenem, např. *Ježíš*, *Ježíš Kristus*, *Kristus Pán* (zde jde o ustálenou formuli), *Jidáš*, *Jidáš Iškariotský*. Některá biblická jména podlela tzv. apelativizaci, tzn. ztratila status vlastního jména a začala být jakožto jméno obecné užívána k označení jistých výrazných vlastností. Příkladem budiž *Jidáš*, což byl původně jeden z dvanácti apoštolů, který zradil svého mistra. Na základě daného skutku se jeho jménem začal označovat zrádce, pokrytec, falešný člověk, přičemž slovo *jidáš* se v tomto významu píše s malým písmenem. Totéž platí pro název kynutého pečiva, které se peče o Velikonocích a které má tvar porůznu smotaného provazu – jde o *jidáše*, popř. *jidášky*.

Další zajímavosti týkající se českého pravopisu si můžete nastudovat v *Internetové jazykové příručce*, která je k dispozici na webové adrese <https://prirucka.ujc.cas.cz/>. Kromě podrobných výkladů, mj. zaměřených na psaní velkých a malých písmen, tu naleznete také slovníkovou část, ve které si můžete ověřit třeba psaní konkrétního slova nebo tvaru. Věděli byste třeba, jak se správně skloňuje slovo *Velikonoce*? Příručka vám na to odpoví!

Na závěr si můžete ověřit své znalosti pravopisu v níže připojeném cvičení na psaní velkých/malých písmen u slov a slovních spojení, která byla probrána výše. Přeji úspěšné vyplňování písmenek a také šťastné a veselé *elikonocce*!

Pamatujte si, že *ašijový* týden začíná *větnou* nedělí. (PAŠIJOVÝ, KVĚTNOU)
Babička nám každý rok upekla *elikonocní idášky*, potírala je medem. (VELIKONOČNÍ, JIDÁŠKY)

Přejeme vám veselé _elikonoční _vátky. (VELIKONOČNÍ SVÁTKY)

Na _od _oží _elikonoční šli všichni z vesnice do kostela. (HOD BOŽÍ VELIKONOČNÍ)

Chlapci se těšili na _elikonoční pomlázku, to bude zase kraslic! (VELIKONOČNÍ)

Politíctí _idášové zradili svůj národ! (JIDÁŠOVÉ)

Velikonoce jsou _vátky _ara. (SVÁTKY JARA)

Na _elený _tvrtek se uklízelo, _elký _átek byl dnem rozjímání. (ZELENÝ ČTVRTEK, VELKÝ PÁTEK)

Křesťané si připomínají _ežíšovo _mrtvýchvstání. (JEŽÍŠOVO ZMRTVÝCHVSTÁNÍ)

V západních Čechách říkají _elikonocům _ervené _vátky. (VELIKONOCŮM, ČERVENÉ SVÁTKY)

Letos pojedou do Jižní Ameriky, podívám se také na _elikonoční _strovy. (VELIKONOČNÍ OSTROVY)

Pojmenování _ervené _ondělí vzniklo podle barvy, kterou se nejčastěji barvily kraslice. (ČERVENÉ PONDĚLÍ)

Uvidíme se na _ondělí _ervené, to přijdu i s pomlázkou nebo proutkem. (PONDĚLÍ ČERVENÉ)

S dětmi si můžete přečíst Magorovu _elikonoční pohádku o kohoutech, bouřce a duze, kterou roku 2011 vydalo nakladatelství Meander. (VELIKONOČNÍ)

Na jaře se slaví _elikonoce, v zimě _ánoce. (VELIKONOCE, VÁNOCE)

Připravila: Marta Šimečková, dialektologické oddělení ÚJČ AV ČR, v. v. i.